

ARHIVI, Glasilo Arhivskoga društva in arhivov Slovenije, god. XXIV, br. 2, Ljubljana 2001, 218 str.

Drugi broj časopisa iz 2001. donosi niz zanimljivih članaka i događaja i nešto je opsežniji i bogatiji člancima. Podijeljen je u 10 cjelina: I. Članci i rasprave, II. Iz prakse u praksu, III. Iz arhivskih fondova i zbirki, IV. O radu Slovenskog arhivističkog društva, V. O radu arhiva i o skupovima, VI. Ocjene i izvješća o izdanjima i izložbama, VII. Osobne vijesti, VIII. Nove akvizicije arhiva, IX. Bibliografija arhivskih djelatnika, X. Sažeci.

U prvoj cjelini **Članci i rasprave** nalazi se šest članaka koji obrađuju arhivsku teoriju i povijest institucija.

Andrej Nared u članku *Arhiv kranjskih zemaljskih staleža* donosi povijesni razvoj zemaljskih staleža kroz 500 godina postojanja. Na osnovi serija autor pokušava rekonstruirati sustav izvornog uređenja, objašnjavajući način na koji su spisi upisivani i vođeni.

Glede dostupnosti arhivskoga gradiva, Daria Nałecz, ravnateljica poljskog Državnog arhiva, u članku *Dostupnost arhivskoga gradiva u državama srednje i istočne Evrope*, obrađuje ovu aktualnu temu. Autorica je iznijela statističke podatke, a na temelju zanimljivog upitnika te je zaključila kako većina arhiva srednje i istočne Evrope udovoljava "Preporukama Vijeća Evrope o dostupnosti arhivskome gradivu".

Uređenje, funkcije i poslovanje državnog tužilaštva u Austro-Ugarskoj i prvoj Jugoslaviji u razdoblju 1852-1941, članak je Jelke Melik, u kojem se govori o razvoju državnog tužilaštva nakon uvođenja neposredno po revoluciji 1848. godine, pa nadalje. Radi se o vrlo opširnom pregledu uređenja kaznenog postupka u Habsburškoj Monarhiji. Naravno, raspadom Monarhije 1918. godine došlo je do reorganizacije i na tom planu. Na kraju prve Jugoslavije na slovenskom području bilo je 5 državnih tužilaštva.

Žarko Štrumbl i Gašper Šmid donose pregled i današnje stanje *Arhiva i arhivske službe u Bosni i Hercegovini*. Ulogu nekadašnjeg Državnog arhiva BiH, preuzeli su Arhiv Federacije i Arhiv Republike Srpske. Regionalni arhivi u Sarajevu, Tuzli i Bihaću nastavili su svoj rad kao kantonalni arhivi, dok u kantonima gdje nije prije bilo arhiva, samo formalno postoje novoosnovani arhivi. Gledano općenito, arhivska služba nije do kraja rekonstruirana, nedostaje financijskih sredstava za daljnji razvoj, a mjesečna primanja djelatnika su izrazito niska, tako da ne postoji interes mladih za rad u arhivima.

Autorica članka *Predspisi o registriranju gospodarskih organizacija u razdoblju 1946-1954*. Bojana Aristovnik prikazuje način registriranja gospodarskih organizacija u poslijeratnom razdoblju. Naime, do 1946. godine za njihovu registraciju su bili odgovorni trgovački sudovi, a od 1946, sukladno svim promjenama, dolazi i

do promjene u tom pogledu i administrativna tijela postaju odgovorna za registriranje. Nakon 1954. godine, tu ulogu ponovno preuzimaju sudovi.

Zanimljivu temu o vatrogastvu donosi Ivanka Zajc Cizelj člankom *Od požarne samopomoći do organiziranja vatrogasnih društava – vatrogastvo na području Celja u drugoj polovici 19. stoljeća*, s priloženim zgodnim ilustracijama vatrogasnih sprava i kola. Razvoj je tekao od samog osnutka naselja i organiziranja u smislu samopomoći što je preraslo u organizirano vatrogastvo. Kako bi se moglo organizirati, država je morala zakonski to regulirati. Tako su 1857. donesena Požarna pravila, koja su zahtijevala od svih građana sudjelovanje pri gašenju požara i spašavanju. Prihvativši i zakon 1867. godine, osnivaju se prva vatrogasna društva, a Celjsko vatrogasno društvo osnovano je 1871. godine. O vatrogastvu kao organiziranoj aktivnosti može se govoriti nakon 1866. godine kad je regulirano Zakonom o požarima.

Iz prakse u praksu donosi 4 članka. *Neki detalji o vezi srednjovjekovnih rukopisa iz bivše Auerspergove ljubljanske knjižnice*, članak je dr. Nataše Golub, redovne profesorice na Odjelu za povijest umjetnosti pri Filozofskom fakultetu Univerziteta u Ljubljani, koja je istražila srednjovjekovne rukopise iz slovenskih krajeva, a nalaze se u zbirka u inozemstvu. Radi se o Wolfangu Engelbertu pl. Auersperg koji je sredinom 17. stoljeća imao knjižnicu u Ljubljani. Navedena je knjižnica čuvala razne srednjovjekovne rukopise koje sada čuva The Beinecke Rare Book and Manuscript Library, pri sveučilištu Yale.

Aktualnu temu o kojoj se sve više piše i govori, donosi Boris Gud, djelatnik pri Ministarstvu obrane Republike Slovenije u članku *Jedan od načina uspostavljanja elektronskog arhiva i kreiranja baze podataka*. Donosi se prijedlog iz prakse Ministarstva obrane gdje su se odlučili na uspostavljanje zbirke elektronskog gradiva i kreiranja baze podataka, primjerene za veće organizacije.

Ocjena radne uspješnosti i potencijala ključnog kadra u arhivu, tekst je Jolande Fon, koja na temelju ocjenjivačkog sustava, a koji ima zakonsku osnovu, donosi zanimljiv način ocjenjivanja arhivskog kadra koji bi trebao imati pozitivne rezultate i učinak. Sama uspješnost je prije svega vidljiva iz mjesečnih izvješća djelatnika, a mjeri se prema vrijednosnim i količinskim kriterijima. Naravno, vrijednosni kriterij se odnosi na stručnost pri radu, uporabivost izrađenih pomagala za korištenje arhivskoga gradiva, objavljivanje stručnih članaka, ideje djelatnika i racionalnost rada. Količinski kriterij se odnosi na opseg izvršenog.

Okrugli stol i historiografija, Ptuj, 17. listopada 2001. godine, članak je nastao kao rezultat istoimenog skupa, a zapravo se radi o autoriziranom zvučnom zapisu svih predavača.

III. Iz arhivskih fondova i zbirki ponajviše obrađuje izvorno arhivsko gradivo, a donosi 7 zanimljivih tema. Miha Preinfalk u članku *Turjaški arhiv grofova Au-*

ersperg i njegove listine izvješćuje o postojanju rijetkih plemićkih arhiva iz razdoblja srednjeg vijeka, a takav je upravo navedeni arhiv. Najveći doprinos se pripisuje povjesničaru Francu Komatarju, koji je u razdoblju 1905-1910. objavio 550 srednjovjekovnih listina iz tog arhiva. Na kraju je dana transkripcija iz inventara gdje su popisane listine, te je time rekonstruirano stanje u tom arhivu sredinom 17. stoljeća.

Zanimljiv je članak Katarine Keber na temu *Kolera u arhivskom gradivu: primjer Cecilije Tenbaum*. Ukratko objašnjava bolest koleru te napominje kako se upravo u arhivskome gradivu Arhiva Republike Slovenije krije mnoštvo informacija za izučavanje povijesti epidemije kolere, posebno u fondu Zemaljske vlade u Ljubljani (1861-1918).

Članak *Pogrebi u crkvi i samostanu Sv. Klare u Kopru u razdoblju 1616-1782*. Zdenke Bonin, upoznaće nas s arheološkim iskapanjima započetima 1989. godine u crkvi Sv. Klare u Kopru. Naime, podaci o samostanskoj crkvi Sv. Klare čuvaju se u Biskupskom arhivu Koper, u fondu Kapiteljskog arhiva (Knjiga pokojnika u samostanu Sv. Klare 1616-1782), a započeta arheološka iskapanja upotpunit će sliku i dati opširnije podatke o navedenoj ustanovi, koji se odnose na pokope oko stotinu osoba u samostanskom kompleksu Sv. Klare u Kopru.

Sonja Anžič u članku *Pregled arhivskih izvora za socijalnu politiku na području Kranjske od sredine 18. stoljeća do 1918. godine* daje popis arhivskih fondova koji se čuvaju u Arhivu Republike Slovenije, Nadbiskupskom arhivu Ljubljana i Povijesnom arhivu Ljubljana.

Crteži, grafike, akvarel, članak Andreja Zadnikara, donosi osnovne podatke o crtežima, grafici i akvarelu kao vrsti ilustrativnoga arhivskoga gradiva, a koje se može naći u preuzetom gradivu u arhivima.

Metka Gombač nas upoznaće s *Gradivom Odbora slovenskog bataljona prve krajiške brigade, Ljubljana*. Radi se o gradivu bogatom raznim publikacijama, preslikama dokumenata sakupljenima u Vojnoistorijskom institutu u Beogradu, preslikama časopisnih članaka, dnevnicima boraca i sličnome. Najveću vrijednost ima izvorno gradivo, a radi se o ukupno 26 kutija.

O filmu kao arhivskom gradivu piše Lojz Tršan, pomoćnik direktora i voditelj Slovenskog filmskog arhiva pri Arhivu Republike Slovenije u članku *Lijepo je živjeti na selu. Filmovi o poljoprivredi i seljacima u Slovenskom filmskom arhivu*. Autor daje pregled raznih filmova o poljoprivredi, seoskom turizmu, ribolovu, vinogradarstvu, pčelarstvu. Najstariji slovenski film takve vrste je iz 1930. godine (Poljoprivredna škola na Grmu kod Novog mesta). Navodi podatak da je u inventarima Slovenskog filmskog arhiva opisano detaljno preko 2300 filmova.

O radu Slovenskog arhivističkog društva donosi pregršt domaćih i međunarodnih događanja iz druge polovice 2002. godine. Radilo se o Savjetovanju u Bovcu (Kulturne ustanove i arhivsko gradivo, Arhivi i marketing i računalni popis arhiv-

skog gradiva u praksi), te u Ptuju s temama Arhivi i korištenje i Arhivi i historiografija. Od međunarodnih skupova kratko su spomenuti oni iz 2000: XIV. međunarodni kongres u Seville, 71. njemački arhivski dani u Nürnbergu, te kongres u Kanadi s temom *Congress of the social sciences and humanities*. U 2001. godini spominju se: IV. savjetovanje arhivskih djelatnika BiH u Olovu, VI. evropska konferencija u Firenci, 72. njemački arhivski dani u mjestu Cottbus, Austrijsko savjetovanje u mjestu Donau, 35. međunarodna konferencija u Reykjaviku te 1. kongres hrvatskih arhivista u Zagrebu, s opširnim izvješćem o sudjelovanju slovenskih kolega na Kongresu, uz detaljna izvješća o referatima predavača. Nadalje, Slovensko arhivističko društvo organiziralo je stručnu ekskurziju u Crnu Goru i Dubrovnik. Posjetili su Državni arhiv u Dubrovniku, kao i ostale znamenitosti grada Dubrovnika i Cavtata. Drugi dio putovanja bio je posvećen posjetu Crnoj Gori.

O radu ahiva i o skupovima, cjelina je s izvješćima o novostima i sudjelovanjima s raznih seminara, tečajeva i kolegija. Bojan Himmelreich, sudionik tečaja u Budimpešti, izvješćuje o temi iz 2001. godine održanoj u okviru Srednjoevropskog univerziteta u Budimpešti, *Arhivi političkih stranaka nakon sloma komunizma*. Nadalje, sudionici izvješćuju s ostalih skupova kao što su bili: 35. konferencija CITRE u Reykjaviku, XI. međunarodni arhivski tabor u organizaciji Pokrajinskog arhiva Maribor, seminar Digitalna kulturna baština III. – obavijesna pomagala u arhivima i memorijalnim ustanovama u Maastrichtu, te Međunarodni znanstveni simpozij održan u Mariboru povodom 10. obljetnice osamostaljenja Slovenije.

Ocjene i izvješća o izdanjima i izložbama na 11 stranica daje prikaze odnosno recenzije 4 strana časopisa, među ostalima i *Arhivskog vjesnika* 43/2000. Od izložaba prikazane su 2: *O razvoju slovenske državnosti u Ljubljani*, dok je u Povijesnom arhivu u Ljubljani održana izložba pod naslovom *Osobitosti mjesta Ljubljane*, s izloženim fotografskim gradivom koje se ponajviše čuva u Mjesnom arhivu u Ljubljani. Nadalje, navedene su publikacije izdane na temelju raznih istraživanja, u izdanju slovenskih arhiva, muzeja, instituta, te dan kratak pregled istih.

U **Osobnim vijestima** obilježena je 60. obljetnica prof. dr. Francea Martina Dolinara, redovitog profesora opće povijesti novoga vijeka pri Filozofskom fakultetu, ujedno i znanstvenika, pedagoga, kulturnog djelatnika. Daje se kronološki prikaz njegovog znanstvenog uspona i osnovne crtice iz širokog znanstvenog opusa i izdanih djela i članaka. Među ostalim, svoj doprinos je dao i radom u Arhivu Republike Slovenije, kao i evidentiranjem arhivskog gradiva u Centralnom državnom arhivu i Vatikanskom arhivu.

Nove akvizicije arhiva u 2000. godini, donose popis novopreuzetog gradiva s podacima o predavatelju, vremenskom rasponu i količini gradiva.